

Finansutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om rätt att överlåta statlig fastighetsförmögenhet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om rätt att överlåta statlig fastighetsförmögenhet (RP 20/2019 rd): Ärendet har remitterats till finansutskottet för betänkande.

Beredning i delegation

Ärendet har beretts i finansutskottets skattedelegation.

Sakkunniga

Skattedelegationen har hört

- avdelningschef, överdirektör Juha Sarkio, finansministeriet
- konsultativ tjänsteman Anu Sallinen, försvarsministeriet
- gränsbevakningsöverinspektör Reijo Lahtinen, inrikesministeriet
- kulturråd Päivi Salonen, undervisnings- och kulturministeriet
- miljöråd Jukka-Pekka Flander, miljöministeriet
- regeringssekreterare Matleena Haapala, miljöministeriet
- avdelningsdirektör Mikko Härö, Museiverket
- jurist Juha Maaperä, Museiverket.

Skattedelegationen har fått skriftligt yttrande av

- Senatfastigheter
- Forststyrelsen.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om rätt att överlåta statlig fastighetsförmögenhet ändras. De belopp för beslutsbefogenheter som ingår i lagen ändras för att förenkla det administrativa förfarandet inom statens fastighetsförvaltning och för att se över kraven på utlåtandeförfarande vid överlåtelser.

Betänkande FiUB 9/2019 rd

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2020.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utskottet tillstyrker lagförslaget, men med en ändring. Ändringen gäller tröskeln för prövning av begäran om utlåtande. Till skillnad från regeringen föreslår utskottet att den nuvarande tröskeln ska finnas kvar.

Bakgrund

Tanken med propositionen är att göra det administrativa förfarandet vid överlåtelse av fastighetsförmögenhet smidigare och snabbare. Följaktligen föreslås de gällande tröskelbeloppen för beslutanderätten bli höjda. Vidare revideras kraven på remissförfarande vid överlåtelse av fastigheter. Med propositionen genomförs också ett av förslagen i betänkandet från arbetsgruppen Den nationella säkerheten i områdesanvändningen och vid överföring av fast egendom (8/2018). Arbetsgruppen ansåg att samhällets övergripande säkerhet är en aspekt som bör integreras i statens fastighetsstrategi samt i överlåtelselagen för att säkra den nationella säkerheten.

Dessutom ansåg arbetsgruppen att den nationella säkerheten inte kan säkras effektivt vid överföring av fast egendom utan att det införs kompletterande bestämmelser. En del av arbetsgruppens förslag har genomförts utifrån proposition RP 253/2018 rd. Riksdagen godkände då tre nya lagar: lag om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter för säkerställande av den nationella säkerheten, lag om statens förköpsrätt inom vissa områden och lag om tillståndsplikt för vissa fastighetsförvärv. Utöver dessa godkände riksdagen ändringar i fem gällande lagar. Lagarna träder i kraft den 1 januari 2020. Eftersom propositionerna är nära förknippade med varandra går utskottet först kort in på de redan antagna lagarna.

Tidigare ändringar

Med hjälp av den nya lagstiftningen kan staten ingripa i fastighetsinnehav om innehavet äventyrar Finlands nationella säkerhet. Målet med lagstiftningen är att ge myndigheten metoder för att förbättra den nationella säkerheten vid överföring av ägande och besittningsrätt till fast egendom i närheten av verksamhetsställen som är centrala för säkerhetsmyndigheternas uppgifter och samhällets vitala funktioner samt vid betydande investeringsprojekt.

Lagen om tillståndsplikt för vissa fastighetsförvärv gäller bara medborgare och sammanslutningar i länder utanför Europeiska unionen och Europeiska ekonomiska samarbetsområdet samt sammanslutningar där en tredjelandsmedborgare eller en sammanslutning har ett betydande inflytande. Genom lag kan man således direkt styra utlänningars ägande till områden där det inte äventyrar Finlands säkerhet.

Lagen om statens förköpsrätt inom vissa områden har en allmän personkrets, men är i stället noggrant avgränsad vad gäller det regionala tillämpningsområdet. Staten har förköpsrätt vid köp av en fastighet, om fastigheten är belägen på ett område av stor betydelse för försvaret, för gränssäkerheten och gränskontrollen eller övervakningen och tryggheten av den territoriella integriteten.

Betänkande FiUB 9/2019 rd

På så sätt kompletterar lagarna varandra i den metodarsenal som staten har till sitt förfogande. Tack vare förköpslagen kan staten ingripa till exempel när fastighetens faktiska ägarförhållanden har undanhållits på konstgjord väg och tillståndsplikt därför inte skulle vara ett tillämpligt förfarande.

Inlösen av en fastighet enligt inlösningslagen ingriper starkast i de grundläggande fri- och rättigheterna och är därför alltid ett sistahandsalternativ i förhållande till avslag på ansökan och förköp. Inlösningslagen har emellertid det bredaste tillämpningsområdet och de vidaste kriterierna bland de aktuella lagarna. Det betyder att den kan tillämpas när det varken går att avslå en ansökan om tillstånd eller att tillåta förköp. Målet med inlösningslagstiftningen var att skapa ett sistahandsalternativ för staten att också ingripa i befintligt fastighetsinnehav i särskilda fall när det är nödvändigt med avseende på den nationella säkerheten. Inlösningslagen kompletterar alltså lagstiftningen och ger myndigheterna tillgång till ett effektivt verktyg för att ingripa i mycket olika situationer.

Utskottets ståndpunkt

Villkor och beslut vid överlåtelse

Utskottet tillstyrker de föreslagna ändringarna av tröskelbeloppen för fullmakt att fatta beslut. Enligt propositionen ska gränsen i överlåtelselagen ändras från nuvarande 10 till 30 miljoner euro. Följaktligen får överlåtelser till ett verkligt värde av mer än 30 miljoner euro inte göras på grundval av överlåtelselagen, utan i sådana fall är det riksdagen som har beslutanderätt. Ändringen påverkar således också tillämpningsområdet för överlåtelselagen.

Samtidigt ska statsrådet ha rätt att besluta om överlåtelser till ett värde över 10 miljoner euro. I dag går gränsen vid 5 miljoner euro. Ministerierna, ämbetsverken och affärsverken får besluta om överlåtelser till mindre belopp än så. Den föreslagna höjningen av beloppen överensstämmer med den allmänna trenden inom statsförvaltningen, det vill säga att man de senaste åren försökt delegera beslutanderätt och befogenheter till den instansnivå som svarar för verksamheten och serviceproduktionen. Med propositionen blir det administrativa förfarandet smidigare och enklare. Vid utfrågningen av sakkunniga fick ändringsförslaget stort stöd.

Den nationella säkerheten

Med propositionen genomförs också ett av förslagen från arbetsgruppen Den nationella säkerheten i områdesanvändningen och vid överföring av fast egendom. Arbetsgruppen ansåg nämligen att samhällets övergripande säkerhet är en aspekt som bör integreras i statens fastighetsstrategi och i överlåtelselagen för att trygga den nationella säkerheten. Målet är att flytta fokus för att säkra den nationella säkerheten i en mer proaktiv riktning. Vad beträffar fastighetsförmögenhet innebär detta bland annat att man redan i förväg när förutsättningarna för överlåtelse övervägs måste bedöma vilken roll rättshandlingar avseende förmögenheten spelar för den nationella säkerheten. Utskottet anser att det är ett viktigt mål och understryker att remissförfarandet måste fungera på det praktiska planet.

Tröskeln för prövning av utlåtanden

Betänkande FiUB 9/2019 rd

Yttrandeförfarandet i lagen har enligt propositionen bidragit till att bromsa upp överlåtelse och utarrendering av statlig fastighetsförmögenhet och försvårat möjligheterna att bevilja särskilda rättigheter också i fall där det hade behövts snabba beslut.

Enligt propositionen går mycket av myndigheternas arbetstid åt till remissförfarandet. Därför föreslår regeringen bland annat att utlåtande bara ska begäras i de fall när det kan vara av extra stor betydelse för prövningen av överlåtelse eller utarrendering eller för beviljande av en särskild rättighet som gäller utarrendering. Regeringen lyfter också fram att ändringen kan medverka till att begränsa antalet så kallade onödiga begäranden om utlåtande.

Vid utfrågningen av sakkunniga fanns det kritiska röster mot att höja tröskeln för att pröva om utlåtande behöver begäras. De som lämnade yttranden om propositionen ansåg att den nuvarande bestämmelsen inte har lett till att utlåtande begärs i onödan. Det nuvarande utlåtandeförfarandet har alltså fungerat väl och enligt sakkunniga har myndighetssamarbetet fungerat bra. Följaktligen föreslår utskottet att den nuvarande tröskeln för att begära utlåtande ska finnas kvar. Utlåtande ska således begäras, om fastighetsförmögenheten kan vara av stor betydelse för naturskyddet, för skyddet av kulturhistoriskt betydande byggnader eller för fredningen av fasta fornlämningar. Dessutom ska utlåtande begäras, om fastighetsförmögenheten kan vara av stor betydelse för försvaret, för övervakningen och tryggheten av den territoriella integriteten eller för gränskontrollen eller gränssäkerheten.

Övrigt

Vid utfrågningen av sakkunniga kom det också fram att det kan behövas ett utlåtande från försvarsministeriet och inrikesministeriet enligt 12 §, om det aktuella objektet inte är beläget inom ett område som omfattas av tillämpningsområdet för lagen om statens förköpsrätt inom vissa områden (469/2019) eller om fastighetsöverlåtaren har ett bindande förhandsbesked enligt 4 § om att staten inte kommer att utnyttja sin förköpsrätt. I dessa situationer är det enligt utskottet inte nödvändigt att begära utlåtande.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Finansutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 20/2019 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Betänkande FiUB 9/2019 rd

Utskottets ändringsförslag

Lag

om ändring av lagen om rätt att överlåta statlig fastighetsförmögenhet

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om rätt att överlåta statlig fastighetsförmögenhet (973/2002) 4 § 2 mom. 1 punkten, 6 § 2 mom., 9 § 1 mom. och 12 § som följer:

4 §

Förutsättningar för överlåtelse

Med stöd av denna lag får inte överlåtas sådan fastighetsförmögenhet
1) vars gängse pris överstiger 30 miljoner euro, eller

6 §

Beslut om överlåtelse

Ministerierna beslutar inom sitt eget förvaltningsområde om överlåtelse av fastighetsförmögenhet i de fall då fastighetsförmögenhetens gängse pris är högst tio miljoner euro.

9 §

Beslut om utarrendering

Beslut om utarrendering av statlig jordegendom fattas av statsrådet, om
1) det gängse värdet på den jordegendom som ska arrenderas ut överstiger tio miljoner euro och arrendetiden är längre än 50 år, eller
2) utarrenderingen är av principiellt stor betydelse.

12 §

Utlåtanden

Innan statlig fastighetsförmögenhet överlåts eller arrenderas ut eller en särskild rättighet som gäller den beviljas, ska miljöministeriets utlåtande i saken inhämtas, om fastighetsförmögen-

Betänkande FiUB 9/2019 rd

heten kan vara av ~~synnerligen~~ stor betydelse för naturskyddet, och Museiverkets utlåtande inhämtas, om fastighetsförmögenheten kan vara av ~~synnerligen~~ stor betydelse för skyddet av kulturhistoriskt betydande byggnader eller för fredningen av fasta fornlämningar, samt försvarsministeriets och inrikesministeriets utlåtande inhämtas, om fastighetsförmögenheten kan vara av ~~synnerligen~~ stor betydelse för landets försvar, övervakningen och tryggandet av den territoriella integriteten eller gränskontrollen eller gränssäkerheten.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På beslut som har fattats före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Helsingfors 15.11.2019

I den avgörande behandlingen deltog

vice ordförande Antti Rantakangas cent
medlem Anders Adlercreutz sv
medlem Timo Heinonen saml
medlem Heli Järvinen gröna
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Esko Kiviranta cent
medlem Jari Koskela saf
medlem Markus Lohi cent
medlem Raimo Piirainen sd
medlem Sari Sarkomaa saml
medlem Sami Savio saf
medlem Pia Viitanen sd
ersättare Eveliina Heinäluoma sd
ersättare Petri Honkonen cent
ersättare Toimi Kankaanniemi saf
ersättare Merja Kyllönen vänst
ersättare Jani Mäkelä saf
ersättare Arto Pirttilahti cent
ersättare Juha Pylväs cent.

Sekreterare var

utskottsråd Ilkka Lahti.